

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема:

**((НЕ))ВИДИМОСТ НА ПРЕВОДАЧА ПРИ ПРЕВОДА НА
ПОЕЗИЯТА НА ГАБРИЕЛА МИСТРАЛ
(ТЕМАТА ЗА МАЙЧИНСТВОТО)**

с автор гл. ас. ВЕНЕТА СИРАКОВА,
докторант на самостоятелна подготовка в НБУ,

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 2.1. ФИЛОЛОГИЯ,
научна специалност 05.04.16. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА НА ПРЕВОДА

Рецензент: доц. д-р Анушка Хеския Леви,
Нов български университет

Преди да премина към конкретно описание и рецензиране на дисертационния труд на Венета Сиракова трябва да посоча най-важното. В дългогодишния се професионален живот съм срещала малко безспорни изследвания и това е едно от тях. Пред нас е един научен труд на много високо равнище, с изключително – не се боя от думата – сериозни приноси, посветен на една не само интересна, но и неразработвана досега тема в научната литература, не само у нас, но и в пределите на испанистичните изследвания, тема, към която авторката е подхождала отговорно, творчески и вдъхновено. Целият текст е прецизно представяне на едно задълбочено изследване, в което са „хванати“ всички значителни моменти и аспекти, отработени изчерпателно и изложени пределно ясно, пълно и убедително.

И сега – вече конкретно по представената монография.

Дисертацията е разположена на 285 страници и има следната структура:

Въведение, в което авторката обосновава избора на темата, излага целите и шестте задачи, които си е поставила, посочва пет основни работни хипотези относно (не)видимостта на преводача в разглеждания корпус от текстове, от които тръгва, както и обекта на изследването, неговата структура и теоретичната и методологична рамка, в която го поставя. Тя е пределно лаконична в тази част, не се разпростира излишно, но

нищо не е пропуснала от онези елементи, които са основата на един сериозен научен труд. Тук искам да посоча, че Венета Сиракова работи от години върху майчинската тема в испаноамериканската литература и познанията ѝ в тази област са завидни не само по творчеството на Габриела Мистрал, но и на редица други латиноамерикански поетеси.

Затова още в тази част на дисертацията обясненията на авторката звучат много убедително, но и не само това - будят интерес да се запознаеш със същинската част на работата.

Следват 4 глави.

В първата глава Сиракова прави обзор на литературата по теория на превода. Краткият по обем преглед има сам по себе си приносен характер с това, че в него е представено всичко стойностно в съвременната теория на превода (преводознание) по начин, който доказва високото равнище на изследователските качества на авторката. Тя е отразила, без да навлиза в подробности, същественото във всички най-нови постановки на преводознанието, пределно ясно е подредила, описала и анализирала накратко онези аспекти, които са важни за нейния научен труд. Ценно в тази глава е и това, че Сиракова е представила постиженията на теорията на превода в Испания и в Испаноамерика, почти непознати у нас и нещо, което срещаме за пръв път в научно изследване в България.

Втората глава е центрирана върху превода на поезия. Авторката я е разделила на три параграфа: Преводът на поезия като доближаване до оригинала; Преводът на поезия като творчество; Преводът на поезия като доближаване до приемащата култура. Ще подчертая, че това поделение на главата доказва изключително задълбочения начин, по който дисертантката навлиза в своята тема. Обемът на тази глава също не е голям, но тя е напълно изчерпателна и категорична във внушенията си. Много аргументирано Сиракова обосновава предимствата и недостатъците на всеки от подходите.

Трета глава разглежда накратко жизнената и творческата биография на чилийската нобелистка Габриела Мистрал, като акцентът пада върху майчинската тема. Тук отново трябва да посоча, че Венета Сиракова работи не само много прецизно, както се вижда в предните части на работата, но и много целенасочено, като не се разпилява в разни посоки. Тя има толкова материал за Габриела Мистрал, че в тази част я е застрашавала определена опасност – да се разпростре неоснователно. Сиракова обаче нито за миг не се

отклонява от начертания път и разглежда само онова от цялата съществуваща литература , посветена на творчеството на Габриела Мистрал, което ѝ е необходимо, за да пристъпи към своето изследване.

И стигаме до най-съществената, четвърта глава. Тя, естествено, заема основната част на изследването – обхваща около 120 страници. Разделена е много прегледно на параграфи. С пълно основание началото е посветено на терминологичното уточняване на понятията „натурализиращ превод“ и „очуждаващ превод“. Тъй като поради общата ни работа с авторката се виждаме почти ежеседмично, аз съм свидетел на това колко дълго тя обмисля термините, търси материали, които да ѝ помогнат да намери точните български съответствия. По-нататък са уточнени и други работни термини, както и класификация на преводните техники. Класификацията е лично дело на авторката и това е също значителен принос на работата. Сиракова борави уверено с терминологията на теорията на превода и това се доказва и от нейни публикации по темата на дисертацията: *Методи, стратегии и техники в превода – приносът на испаноезичното преводазнание; За похватите в превода: опит за описание*. (втората в съавторство със С. Мичев).

След тази необходима уводна част четвъртата глава е разделена на параграфи, засягащи четири поетични книги на Габриела Мистрал: *Desolación* („Отчаяние“, 1922), *Ternura* („Нежност“, 1924), *Tala* („Отсичане“, 1938), *Lagar* („Лин за грозде“, 1954). Одобрявам структурата, еднаква за четирите сборника, която Сиракова е възприела: подробен анализ на едно стихотворение и условно схематично представяне на останалите. Тук преводният и стилистичният анализ на текстовете е изключително, прецизен, бих казала, граничещ с педантизма. Увереността, с която Сиракова борави с преводните техники и с използваните от Габриела Мистрал в оригинала и от самата нея в преводите тропи е завидна. Всички параграфи са под „шапката“ на поставената тема – майчинството. Изводите към всеки параграф са общи, а не към отделните стихотворения. Във всичките си анализи Сиракова не забравя своята цел – да обоснове или да отхвърли тезите на Л. Венути за видимостта/невидимостта на преводача. Тя работи много целенасочено и затова изводите ѝ са убедителни – тя нито за миг не се поколебава сама да „критикува“ някои от подходите си при превода, водена от поставените задачи, смело навлиза в работните си хипотези, за да ги потвърди, отхвърли или видоизмени. Като цяло тази глава е един вдъхновен творчески и научен поглед върху превода на поезия.

Към дисертацията са включени 68 таблици, които подробно представят данни на изследването и са убедителен доказателствен материал.

Библиографията обхваща 363 заглавия: 192 цитирани източника, 135 заглавия консултирана литература и 36 заглавия справочна литература – 26 речника и 10 други справочници.

Приложенията, пет на брой, представят: 1) биографични и творчески данни за Габриела Мистрал; 2) пълен текст на стихотворенията от допълнителния корпус плюс преводите им; 3) работна класификация на техниките за превод; 4) таблици с дела на използваните преводни техники при превода; 5) поетическа лексика, тропи и поетичен синтаксис по произведения, сборници; като общ резултат - обобщени таблици за превода на поетическата лексика и тропите, на специфичната лексика и на поетическия синтаксис във всички произведения – ценна статистика.

Прекрасни преводи – изпитваш истинско естетическо удоволствие от точността и същевременно от намерената от преводачката красота на изказа. Смело ще кажа, че дори и само това да беше направила, Сиракова щеше да заслужава, и го заслужава, възхищението и аплодисментите на читателя. Аз съм се връщала, четох и препрочитах някои от стихотворенията и всеки път съм откривала някое ново постижение на авторката. Тук отново ще се позова на разговорите, които сме водили с преводачката – тук умишлено използвам този термин, в които тя е споделяла творческите си мъки и вълнения – по заглавието на стихосбирката „Lagar”, по отделни тропи в стиховете, по начина, по който да пресъздаде, за да е ясен на българския читател, конкретен образ. Част от тези вълнения тя е обяснила и в текста на дисертацията.

От научна гледна точка представлява голям интерес подходът на Венета Сиракова. Обикновено при анализа на преводачески техники се работи с готови преводни текстове. В крайна сметка и тук е работено така. Но с една особеност – тук научният анализ е върху лично преводаческо творчество на изследователя. И при тази специфика Сиракова е съумяла да пристъпи максимално обективно към блестящ и същевременно убедителен коментар на собственото си творчество.

Не мога да не подчертая отделно, въпреки че в рецензията неведнъж съм го споменавала под различна форма, чудесния български език, на който е написана работата. Не само хубав изказ, не само чистота на българския език. Никакво наукоподобие, никакво

прикриване на объркана мисъл в многословие и излишно завъртане на изказа – тук всичко е пределно ясно, точно и на място. Това само по себе си е доказателство за високото равнище на монографията.

Искам, към края на тази рецензия да посоча, че умишлено се стремях, докато я пишех, да се придържам към един описателен критерий и да не се поддавам на чувството на удоволствие, което ми достави четенето на тази работа. Защото дисертацията е на равнище, за което се дава степен „доктор на науките“, тази степен, която популярно наричаме „голям доктор“. Съжалявам, че нямаме такава възможност в този случай. И като препрочитам рецензията, виждам, че не съм успяла напълно в желанието си да прикрия възхищението си от тази завършена, целенасочена и прекрасна разработка.

По отношение на приносите, аз по същество съм посочила повечето в текста на рецензията:

1. На първо място ще сложа превода - 20 непубликувани досега в България стихотворения на Г. Мистрал и нови преводи на други шест стихотворения. Преводи на високо художествено равнище.

2. Това изследване е първото в България на творчеството на Габриела Мистрал от гледна точка на една от най-интересните теми в поезията ѝ – темата за майчинството.

3. Дисертацията е първото научно изследване в България на методите на превод на поетични произведения от испански на български език.

4. Анализът на преводаческите техники при превода на творчеството на Габриела Мистрал е приносен и за испанското преводазнание.

5. Приносен е и обзорът на литературата по теория на превода с начина, по който е представен.

6. Изготвена е класификация на преводаческите техники, която с успех може да се използва в бъдещи изследвания, защото авторката я е приложила успешно и доказала нейната валидност в своята дисертация.

7. Интерес за бъдещи изследвания има и представената в табличен вид статистическа картина.

Авторефератът отразява вярно съдържанието на дисертацията. И той се отличава с яснотата на излагане на идеите, присъща на авторката.

По темата на дисертацията Сиракова има 9 публикации, всяка от които носи съществен принос по темата. Познавам тези публикации – те също доказват високите качества на научен работник, които Венета Сиракова притежава.

Като имам предвид всички посочени постижения на монографията, напълно убедено, с радост, препоръчвам на почитаемото Научно жури да присъди на **Венета Сиракова** образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност 05.04.16. Теория и практика на превода - представеният дисертационен труд не само отговаря, но и значително надхвърля всички критерии и изисквания за това.

София, 28 октомври 2013 г.

Рецензент: